

LENKŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOJI KALBA IR LITERATŪRA

Valstybinio brandos egzamino užduotis
Pagrindinė sesija

2024 m. birželio 18 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą, patikrinkite, ar juose nėra tuščių lapų arba kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. **Atsakymų lape įrašykite savo identifikavimo kodą, grupę, vietą (eilės numerį protokole) ir pasirašykite.**
3. Atsakymų lape atsakymus rašykite tik jiems skirtose vietose. Už ribų parašyti atsakymai nebus vertinami.
4. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite). Sugadintuose atsakymų lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
5. Atsakymus į užduoties klausimus ir rašto darbą pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje. Jei neabejojate dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape.
6. Pasilikite pakankamai laiko rašto darbui perrašyti į atsakymų lapą, jeigu pirmiausia rašote juodraščiui skirtose vietose. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
7. Pirmiausia atsakymų lape nurodytoje vietoje užrašykite rašto darbo temą.
8. Atsakymų lape rašykite **juodai arba mėlynai** rašančiu tušinuku aiškiai ir įskaitomai. Jeigu suklydote, klaidą aiškiai ištaisykite (nubraukite, įrašykite, įterpkite ir pan.) Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
9. Parašykite ne mažiau kaip 300 žodžių apimties rašto darbą, kaip numatyta Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių apraše.
10. Atsakymų lape suskaičiuokite rašto darbo žodžius ir parašėje nurodykite minimalaus žodžių skaičiaus (300 žodžių) ribą. Už trūkstamą rašto darbo apimtį vertinant bus atimami taškai.
11. Visame darbe neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų atpažinti darbo autorių (pavyzdžiui, vardo, pavardės, mokyklos ir kt.).
12. Pasibaigus egzaminui, užduoties sąsiuvinį galite pasiimti.

Linkime sėkmės!

I. TESTAS (30 taškų)

TEKST A

Tadeusz Konwicki¹

KALENDARZ I KLEPSYDRA

(Fragment)

Juž z góry wytrzeszczałem oczy i szukałem znajomych śladów. Ale okolica wyglądała jak wszystkie okolice, a miasto jak wszystkie miasta. Potem samolot wylądował, weszliśmy do sali tranzytowej². Zygmunt Król (kierownik produkcji), człowiek nawykły do tego, że nie ma spraw nie do załatwienia, podszedł do pograniczników w zielonych czapkach i zaczął im tłumaczyć łamaną ruszczyzną mój kłopot, a tłumaczył tak apodyktycznie, z taką pewnością siebie i z taką oczywistością, że oficerowie po krótkiej konsternacji³ wyrazili zgodę. Mogę przerwać podróż, dlaczego nie. Wskazali nawet przylotniskowy hotel dla tranzytowców.

Więc ze ściśniętym gardłem pożegnałem naszą filmową delegację, wracającą z Chin, ruszyłem skwapliwie⁴ do tego hotelu ciągle lękając się, że ktoś mnie zawróci do samolotu.

Ale nikt nie zawrócił. Wynająłem pokój, zostawiłem w nim walizkę, a później na miękkich nogach spełzłem na dół szukać taksówki. Po kilku minutach jechałem już znajomymi i zapomnianymi ulicami. Zatrzymałem się i wysiadłem chyba koło Ostrej Bramy. [...]

Pokręciłem się chwilę, zerknąłem w stronę ulicy Wielkiej i w stronę Zamkowej. I jak dawniej, jak za czasów młodości, ruszyłem na dworzec. Drzwi główne były zamknięte, nie wiedzieć czemu, więc znalazłem boczne, odszukałem kasy i już byłem na peronie koło dziwnego pociągu utworzonego jakby z za dużych wagonów.

Stada młodzieży ubranej w mundurki jak z epoki Żeromskiego, poszturchując się i okładając teczkami, przyglądały mi się z niezyczliwym zainteresowaniem. A ja czułem się trochę jak ta kura z chaplinowskiego⁵ filmu „Gorączka złota”, ja wyglądający na „stilagę” albo raczej „piżona”⁶, ja ubrany w kusy garniturek warszawski i w wążiuteńkich spodniach.

Przez dziesięć minut krótkiej jazdy wierciłem się niepewnie w wagonie. Spoglądałem na okno ze znajomymi i zapomnianymi widokami, udawałem, że nie widzę tej rozzuchwalonej młodzieży, i ciągle myślałem intensywnie, czy dobrze zrobiłem zostając tu na dwa dni, czy nie lepiej było ominąć i nigdy nie wracać, karmić się pamięcią i żyć z tej pamięci. [...] Wracam do Kolonii Wileńskiej, do wielkiego kontynentu mojej młodości.

Wyszedłem na peron sto razy opisany w moich książkach, ruszyłem pod górę ulicą Kolejową tysiąc razy opisaną przeze mnie. I zobaczyłem dom dziadków, dla którego już nie starcza metafor, bo przyrównywałem go wielokroć do starego okrętu, do wielkiej dzikiej skały i do przedpotopowego dinozaura.

Alina, moja kuzynka, coś robiła z dziećmi na podwórzu.

– Alinko! – zawołałem. – To ja!

A ona zaczęła uciekać do domu. Uciekła, potem wyjrzała z sionki na ganek.

– Alinko, nie bój się, to ja, Tadeusz, Tadzia – powiedziałem zduszonym głosem.

Wróciła zmieszana i trochę wylękniona. Ucałowaliśmy się niezdarnie, ona nie wiedziała, co zrobić z rękami umaczanymi w ziemi, bo przebierała sadzeniaki kartoflane. Pojawił się Staś, jej mąż, którego jeszcze nie znałem.

¹ Tadeusz Konwicki (1926–2015) – wybitny polski pisarz i reżyser.

² Sala tranzytowa – poczekalnia dla pasażerów, którzy przesiadają do innego samolotu.

³ Konsternacja – zakłopotanie.

⁴ Skwapliwie – ochoczo, z entuzjazmem.

⁵ Chaplinowski – od nazwiska Charliego Chaplina, aktora i reżysera okresu kina niemego, znanego z wybitnych ról komediowych.

⁶ „Stilaga”, „piżon” – używane w rosyjskiej mowie potocznej ironiczne określenia mężczyzny ubranego ekstrawagancko modnie.

Wprowadzili mnie do kuchni, tej samej, w której bałem się samotności, zamknięcia i uchylałem skrycie okna, w której kiedyś chorowałem aż do umierania, w której odrabiałem lekcje [...], w której spałem podczas wojny śniąc o zupełnie innej przyszłości, [...] w której po prostu nauczyłem się przed wielu laty alfabetu życia.

Siedliśmy naprzeciwko siebie, piliśmy herbatę „na prykusku”, uśmiechaliśmy się z zażenowaniem, mówiłem trochę o sobie, a oni o sobie. Staś przedstawiał się grzecznie nowemu kuzynowi, coś tam bąbał o Pamirze, pod którym znalazł się niechcący po wojnie. Było sztucznie, a ich, tych moich kuzynów, coś gryzło i zasmucało.

– Alinko – rzekłem – wpadam do was na jeden dzień i nie wiem, czy w ogóle tu kiedyś jeszcze trafię.

– A ja myślałam, że ty w sprawie domu – szepnęła z ulgą Alina.

– Nie, Alinko, ja już mam nowy dom w Warszawie. Ten jest wasz i waszych dzieci.

Obszedłem to dziwaczne domostwo dziadków Blinstrubów, zajrzałem do wszystkich kątów, obmacałem żyjące jeszcze bibeloty⁷. Zwiedziłem ten dom jak moje własne i mnie poświęcone muzeum. [...]

Przed nocą obleciałem jeszcze łąki, tory kolejowe, zagajniki, urwiska, uliczki, miejsca święte i uroczyska⁸, zminiaturyzowane agory⁹ niegdysiejszych czasów.

Tadeusz Konwicki, *Kalendarz i klepsydra*, Warszawa 1976, s. 378–381.

ZADANIA DO TEKSTU A

1. Zaznacz punkt, zawierający właściwe zakończenie podanego zdania. (1 punkt)

Celem autora tekstu jest...

- A. opis codziennego życia kulturalnego w ówczesnym Wilnie.
- B. ukazanie przeżyć człowieka, który wraca do kraju swojej młodości.
- C. wyrażenie pochlebnej opinii o oficerach na lotnisku.
- D. przekonanie czytelnika, że okolice Wilna oczarowują każdego przybysza.

2. Spośród podanych sformułowań A–F wybierz cztery, które odzwierciedlają treść różnych części tekstu. Przy liczbach 1–4 wpisz litery w kolejności zgodnej z tekstem. (2 punkty)

- A. Przybycie bohatera z rodziną z Warszawy do Wilna.
- B. Odwiedzenie w pobliżu Kolonii Wileńskiej miejsc związanych ze wspomnieniami.
- C. Spotkanie z krewnymi, mieszkającymi w dawnym domu dziadków.
- D. Spotkanie bohatera z dawnymi kolegami ze szkolnej ławy.
- E. Pomyślnie załatwienie ważnej trudnej sprawy na lotnisku.
- F. Przejazd bohatera pociągiem do celu swojej podróży.

1. ____ 2. ____ 3. ____ 4. ____

3. Do każdego podanego stwierdzenia dobierz cytaty, który jest jego ilustracją. Zapisz przy każdej liczbie 1–3 jedną odpowiednią literę A–E. (3 punkty)

Stwierdzenia	Cytaty
1. Zajęcia bohatera są związane ze sztuką filmową.	A. <i>Mogę przerwać podróż, dlatego nie.</i> B. <i>Wyszedłem na peron sto razy opisany w moich książkach.</i> C. <i>Więc ze ściśniętym gardłem pożegnałem naszą filmową</i>

⁷ Bibelot – drobny przedmiot dekoracyjny stawiany na szafkach lub półkach w mieszkaniu.

⁸ Uroczysko – miejsce odludne; teren trudno dostępny, najczęściej leśny.

⁹ Agora – tu: centralne, najważniejsze miejsce.

LENKŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOJI KALBA IR LITERATŪRA

Valstybinio brandos egzamino užduotis □ Pagrindinė sesija

2. Bohater jest pisarzem.	<i>delegaciję, wracającą z Chin.</i>
3. W odwiedzanym przez bohatera miejscu wciąż mieszkają jego krewni.	D. <i>Alinka, moja kuzynka, coś robiła z dziećmi na podwórzu.</i> E. <i>[...] czułem się trochę jak ta kura z [...] filmu „Gorączka złota”.</i>

1. ____ 2. ____ 3. ____

4. Napisz, co łączy bohatera z wymienionymi miejscami. (2 punkty)

Miejsce	Objaśnienie
A. Warszawa	
B. Kolonia Wileńska	
C. Chiny	

5. Zaznacz cytaty, które wskazują, że zaraz po przybyciu do Wilna bohaterowi towarzyszyły uczucia niepokoju i lęku. (2 punkty)

- A. *Potem samolot wylądował, weszliśmy do sali tranzytowej.*
 B. *Więc ze ściśniętym gardłem pożegnałem naszą filmową delegację*
 C. *Wynająłem pokój, zostawiłem w nim walizkę*
 D. *[...] a później na miękkich nogach spelzłem na dół szukać taksówki.*
 E. *Zatrzymałem się i wysiadłem chyba koło Ostrej Bramy.*

6. Na podstawie opisanej w tekście podróży z dworca w Wilnie do Kolonii Wileńskiej wypisz po jednym cytacie poświadczającym obustronny brak sympatii między bohaterem a grupą młodzieży. (2 punkty)

	Cytaty
A. Bohater wobec młodzieży	
B. Młodzież wobec bohatera	

7. Uzupełnij zdania. Wpisz w punkcie (1) nazwy wyróżnionych w podanych cytatach środków artystycznych, a w punkcie (2) wyjaśnij celowość ich użycia. (4 punkty)

A. W określeniu *wielkiego kontynentu mojej młodości* w odniesieniu do Kolonii Wileńskiej została użyta (1) ....., która uświadamia czytelnikowi, że (2) .....

B. W opisie wyglądu bohatera: *ja ubrany w kusy garniturek warszawski i w wążiuteńkich spodniach* – posłużono się trzema (1) ....., które pomagają (2) .....

LENKŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOJI KALBA IR LITERATŪRA
Valstybinio brandos egzamino užduotis □ Pagrindinė sesija

8. Dlaczego narrator wtrąca do swojego opowiadania wyrazy z innego języka? Zaznacz poprawną odpowiedź. (1 punkt)
- A. Chce dodać kolorytu swojej wypowiedzi.
 B. Nie zna dobrze języka polskiego.
 C. Chce utajnić pewną informację przed czytelnikiem.
 D. Te wyrazy są nacechowane podniośle.
9. Na podstawie dialogu w tekście wywnioskuj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe. Zaznacz PRAWDA lub FAŁSZ. (2 punkty)

	Stwierdzenie	PRAWDA	FAŁSZ
A.	Kuzynka i jej mąż obawiali się, że Tadeusz chce odzyskać rodzinny dom.		
B.	Kuzynka z mężem zasmucili się, że Tadeusz więcej do nich nie przyjedzie.		
C.	Alina i jej mąż obeszli się z Tadeuszem bardzo niegrzecznie i niegościnnie.		
D.	Podczas spotkania kuzynów wszyscy byli spięci i rozmowa się nie kleiła.		

10. Podaj dwa przymiotniki nazywające cechy osobowości głównego bohatera i uzasadnij swoją opinię. Nie cytuj. (2 punkty)

1. (Jaki?) _____, ponieważ _____
 _____.
2. (Jaki?) _____, ponieważ _____
 _____.

11. Jaki związek ma tytuł utworu z treścią omawianego fragmentu? Zaznacz poprawną odpowiedź. (1 punkt)

- A. Wyrazy w tytule to nazwy bibelotów, oglądanych przez bohatera w domu dziadków.
 B. Rzeczowniki w tytule oznaczają przedmioty do odmierzenia czasu i przypominają o przemijaniu.
 C. Składający się z dwu części tytuł symbolizuje dwa różne etapy podróży bohatera.
 D. Jest to tytuł całej książki, który z treścią podanego fragmentu nie ma żadnego związku.

12. Wybierz uzasadnienie, dlaczego podane wyrazy zostały w tekście ujęte w cudzysłów. Przy każdej literze A i B wpisz jedną odpowiednią liczbę. (1 punkt)

	Wyrazy z tekstu	Uzasadnienie
		1. jest to frazeologizm
A.	„Gorączka złota”	2. to wyraz wtrącony, z innego języka, pochodzący
B.	„stilaga”	3. jest to tytuł filmu
		4. jest to wyraz użyty w przeciwstawnym znaczeniu

A. _____ B. _____

TEKST B

Ferdynand Ruszczyk, *Pustka – Stare gniazdo*, 1901, olej na płótnie, 89 x 112 cm, Litewskie Muzeum Sztuki, Wilno.

ZADANIA DO TEKSTU B

13. Zaznacz stwierdzenie, które dotyczy obrazu Ferdynanda Ruszczyka *Pustka – Stare gniazdo*.

(1 punkt)

- A. Malarz namalował ilustrację do książki Tadeusza Konwickiego *Kalendarz i klepsydra*.
- B. Malarz przedstawił samotnie stojący stary dom na tle nieprzyjaznej jesiennej aury.
- C. Malarz wykorzystał akwarele, by malowniczo przedstawić ulubiony zakątek ojczystego kraju.
- D. Malarz realistycznie ukazał na obrazie ptaki odlatujące ze swoich gniazd do ciepłych krajów.

14. Przy każdym wymienionym elemencie obrazu wpisz po dwa określenia wybrane spośród podanych.

(2 punkty)

	szaro-niebieskie	opuszczone przez ludzi	osłonięte od wiatru
pełne życia	rdzawozłociste	starannie dopatrzone	uginające się od wiatru
pogodne	zaciągnięte chmurami	zaniedbane	

	Element	Określenia
A.	Domostwo	
B.	Niebo	
C.	Drzewa	

II. RAŠTO DARBAS (30 taškų)

- Wybierz **jeden** z podanych tematów i napisz rozprawkę lub interpretację utworu. Objętość pracy pisemnej – **minimum 300 słów** (zalecana objętość około 2,5 stron A4). W czystopisie policz wyrazy, zaznacz kreską granicę 300 i zapisz liczbę na marginesie.
- W **rozprawce** odwołaj się **co najmniej do dwu** tekstów literackich i/lub innych tekstów kultury zgodnie ze sformułowaniem tematu. **Co najmniej jeden** utwór literacki powinien należeć do lektur obowiązkowych (lista podana pod poleceniem).
- W **interpretacji** omów tematykę, problematykę, elementy poetyki tekstu (z wyjaśnieniem ich funkcji).
- W pracy (**zarówno w rozprawce, jak i w interpretacji**) przywołaj wybrane **konteksty** (np. literackie, biograficzne, historyczne, społeczne, kulturowe).

Lista lektur obowiązkowych: Sofokles „Antygona”, W. Szekspir „Hamlet”, A. Mickiewicz „Dziady, cz. III”, A. Mickiewicz „Pan Tadeusz”, E. Orzeszkowa „Nad Niemnem”, B. Prus „Lalka”, S. Wyspiański „Wesele”, S. Żeromski „Ludzie bezdomni”, Z. Nałkowska „Granica”, T. Borowski (opowiadania do wyboru), Cz. Miłosz „Dolina Issy”, A. Camus „Dżuma”, S. Mrożek „Tango”, O. Tokarczuk „Prawiek i inne czasy”.

TEMATY PRAC PISEMNYCH

1. Indywidualizm – przejaw wielkości człowieka czy wyraz pychy? Oceń postawy wybranych bohaterów literackich, których nazwałbyś indywidualistami.
2. O jakich ważnych dla człowieka wartościach rozważają twórcy w dramatach? Omów zagadnienie, odwołując się do wybranych utworów dramatycznych.
3. Interpretacja wiersza Zbigniewa Herberta „Przesłanie Pana Cogito”. Postaw tezę interpretacyjną i ją uzasadnij.

Zbigniew Herbert ¹⁰

Przesłanie Pana Cogito

Idź dokąd poszli tamci do ciemnego kresu
po złote runo nicości twoją ostatnią nagrodę

idź wyprostowany wśród tych co na kolanach
wśród odwróconych plecami i obalonych w proch

ocalałeś nie po to aby żyć
masz mało czasu trzeba dać świadectwo

bądź odważny gdy rozum zawodzi bądź odważny
w ostatecznym rachunku jedynie to się liczy

¹⁰ Zbigniew Herbert (1924–1998) – wybitny polski poeta. Utwór „Przesłanie Pana Cogito” pochodzi z opublikowanego w 1974 roku tomiku wierszy pt. „Pan Cogito”. Imię zmyślonej przez poetę postaci Pana Cogito nawiązuje do łacińskiego wyrazu *cogito* ‘myślę’.

a Gniew twój bezsilny niech będzie jak morze
ilekroć usłyszysz głos poniżonych i bitych

niech nie opuszcza ciebie twoja siostra Pogarda
dla szpicłów¹¹ katów tchórzy – oni wygrają
pójdą na twój pogrzeb i z ulgą rzucą grudę
a kornik¹² napisze twój uładzony życiorys

i nie przebaczaj zaiste nie w twojej mocy
przebaczając w imieniu tych których zdradzono o świcie

strzeż się jednak dumy niepotrzebnej
oglądaj w lustrze swą błazeńską twarz
powtarzaj: zostałem powołany – czyż nie było lepszych

strzeż się oschłości serca kochaj źródło zaranne
ptaka o nieznanym imieniu dąb zimowy
światło na murze splendor¹³ nieba
one nie potrzebują twego ciepłego oddechu
są po to aby mówić: nikt cię nie pocieszy
[...]

idź bo tylko tak będziesz przyjęty do grona zimnych czaszek
do grona twoich przodków: Gilgamesza Hektora Rolanda
obrońców królestwa bez kresu i miasta popiołów

Bądź wierny Idź

Z tomu *Pan Cogito* (1974)

---

¹¹ Szpicel – szpieg, donosiciel.

¹² Kornik – chrząszcz żyjący w drewnie i drążący w nim dziury w postaci długich korytarzy.

¹³ Splendor – zewnętrzne oznaki świetności lub bogactwa.

